

گفتار، کردار و افکار معلمان و مدیریت کلاس درس

اشاره

در میان بسیاری از چالش‌های ریز و درشتی که معلمان با آن‌ها مواجه‌اند، غالباً مواردی مانند چگونگی تعامل با دانش‌آموزان بی‌انگیزه، مقاومت در برابر فعالیت‌های یادگیری و اختلال در فرایند کلاسی، دشوارتر از بقیه‌اند. این‌ها از چالش‌هایی هستند که معلمان ماهر قادرند آن‌ها را کنترل کنند. در این مقاله ویژگی‌های معلمان ماهر را در قالب سه بخش بررسی می‌کنیم:

کلید واژه‌ها:

چگونگی تفکر معلمان ماهر،
تفاوت اقتدار و خودرایی، پندار،
گفتار و کردار مناسب معلم

مقابل معلم می‌گذارد: اول حل مسئله با حفظ دانش‌آموز در فرایند یادگیری و دوم حل مسئله با گذر از دانش‌آموز. راه دوم آسان‌تر اما نابودکننده است. اما راه حل اول تفکر و تأمل بیشتری می‌طلبد. معلمان ماهر به خوبی می‌دانند:

■ اقتدار با خودرایی متفاوت

است: مستبد بودن معلم، ما را به رفتارهایی مانند کنترل شدید، بی‌توجهی به نظرات دیگران، توضیح خواستن بی‌مورد و... رهنمون می‌شود که امروزه در کلاس‌های درس توصیه نمی‌شود. موضوع اقتدار معلم در کلاس مهم است، اما به نحوی که به استبداد نینجامد. رفتار مقتدرانه معلم در کلاس درس می‌تواند دانش‌آموزان را در گردونه یادگیری نگه دارد

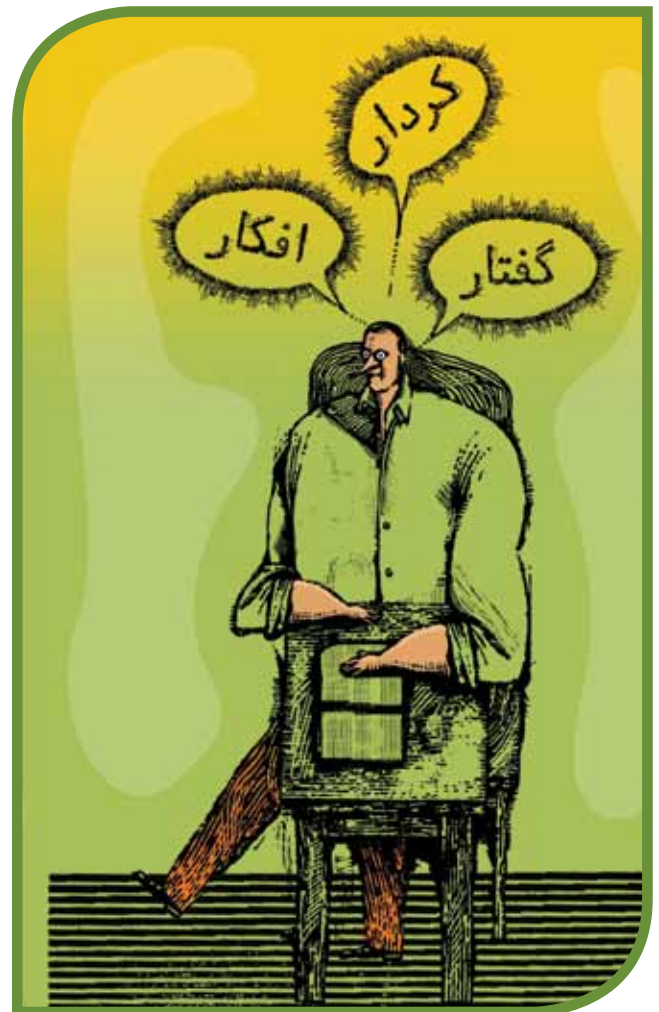
و قانونمندی را به آن‌ها القا کند. بررسی‌ها نشان می‌دهد، دانش‌آموزان دارای پدر و مادر مقتدر کمتر دچار رفتارهای بزهکارانه می‌شوند. اینکه معلم مقتدرانه یا خودرایی برخورد کند، به سیستم آموزشی بستگی دارد. اما باید توجه داشت که کلاس درس را نمی‌توان مانند محیط‌های خشک و بی‌روح اداره کرد. در کلاس درس فرایندی به نام یادگیری در جریان است که پویایی رکن اصلی آن به حساب می‌آید.

■ هر فردی می‌تواند رشد

کند: هر فردی قدرتی درونی برای رشد دارد و می‌تواند از اشتباهات گذشته برای شکل دادن به آینده استفاده کند. این دیدگاه قدیمی که هوش را ذاتی

معلم ماهر چگونه فکر می‌کند؟

آنچه در فکر ما می‌گذرد تا حد زیادی نحوه مواجهه ما با چالش‌های دور و برمان را تعیین می‌کند. اینکه هر معلم چگونه با دانش‌آموزان و مسائل آن‌ها روبه‌رو شود، به نحوه تفکر او در مورد مسئله باز می‌گردد. وقتی دانش‌آموزی در مقابل فرایند یادگیری قد علم می‌کند و معلم را به چالش می‌کشد، دو راه در

می دانست و از این لحاظ افراد را به طبقات گوناگون تقسیم می کرد، منسوخ شده است. اکنون عقیده بر این است که افراد می توانند با تلاش و کوشش، خود را در موقعیت بهتری قرار دهند. ذهن انسان بسیار سیال عمل می کند و نمی توان هیچ دانش آموزی را در فرایند رشد ذهنی متوقف کرد. موقعیت های بسیاری مشاهده شده است که معلم برای خروج از موقعیت چالش برانگیز، با سلب مسئولیت از خود و گفتن «این برای شما قابل فهم نیست» چالش ذهنی دانش آموزان را متوقف کرده

است. هیچ وقت در برخورد با دانش آموزان عبارات ناتوان کننده را به کار نگیرید، بلکه از هر فرصتی برای کمک به رشد دانش آموزان استفاده کنید.

توان خود را می توان با مشارکت دیگران افزایش داد:

شاید شما هم این عبارت را شنیده باشید که با سهمیم کردن دیگران در قدرتمان توان ما نیز افزایش می یابد. بسیاری این باور را نمی پذیرند و از این طریق امکانات زیادی را از خود دور می کنند. اعطای قدرت و تصمیم گیری در بسیاری اوقات توان معلم را در مدیریت کلاس درس می افزاید. معلم با سهمیم کردن دانش آموزان در قدرت، می تواند از ظرفیت آن ها برای اداره امور استفاده کند. این دیدگاه که همه دانش آموزان به دنبال تضعیف معلم در کلاس هستند، باید تغییر کند. معلمی می تواند با چالش های محیط کلاس بهتر مواجه شود که از همه ظرفیت های در دسترس استفاده کند.

معلم ماهر چگونه سخن می گوید؟

ادبیات و نحوه سخن گفتن معلم در کلاس درس اهمیت زیادی دارد. عبارت گفتار نیک در این باره کاملاً گویا و روشن است. معلم باید دو نکته را مدنظر قرار دهد:

دادن پیام مثبت: پیام های مثبت در برانگیختن دانش آموزان نقش اساسی

دارند. پیام های مثبت معلم زمینه را برای تعامل بیشتر فراهم می کند. معلم بهتر است از قالب های مثبت برای گفت و گو با دانش آموزان استفاده کند. در تعامل با دانش آموزان، بیشتر از موفقیت سخن بگویند تا شکست. بلکه گفتن اثرش از نه گفتن بیشتر است. «نه»، «نمی شه»، «نمی توانی»، «نباید» و... هرگز دانش آموزان را از انجام کاری که می خواهند انجام دهند باز نمی دارد. پس بهتر است از عبارات مثبت استفاده کنیم. به این موضوع فکر کنید که واکنش خود شما در مقابل عبارات منفی چیست. پس از انرژی مثبت و کلمات امیدوارکننده برای اداره کلاس استفاده کنید. به دانش آموزان پیام دهید که اگر خواسته ای دارند آن را با کلمه «لطفاً» همراه کنند. این امر احتمال برآورده شدن خواسته را افزایش می دهد.

عذرخواهی کردن: از عذرخواهی نترسید و به دانش آموزان یاد بدهید که در مقابل اشتباه و خطا عذر بخواهند. گفتن «متأسفم» در یک موقعیت، ممکن است چنان تأثیری داشته باشد که هیچ اقدامی نتواند جای آن را بگیرد. شما به عنوان معلم در وهله اول انسان هستید و ممکن است خطایی از شما سر بزنند؛ از عذرخواهی کردن هراس نداشته باشید. ممکن است این کار شما اثرات تربیتی بی نظیری به دنبال داشته باشد.

تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی

برگ اشتراک مجله‌های رشد

نحوه اشتراک:

شما می‌توانید پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۱۶۱۲۰۰۰ بانک تجارت شعبه شماره ۰۲۹۵ در وجه شرکت افست از دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱- مراجعه به وبگاه مجلات رشد؛ نشانی: www.roshdmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات فیش واریزی.

۲- ارسال اصل فیش بانکی به همراه برگ تکمیل شده اشتراک با پست سفارشی (کپی فیش را نزد خود نگه دارید).

نام مجلات درخواستی:

نام و نام خانوادگی:

تاریخ تولد:

تلفن:

نشانی کامل پستی:

استان:

شماره فیش:

پلاک:

در صورتی که قبلاً مشترک مجله بوده‌اید، شماره اشتراک خود را ذکر کنید:

امضا:

نشانی تهران: صندوق پستی انور مشترکین: ۱۶۵۵۰/۱۱

www.roshdmag.ir

وبگاه مجلات رشد:

اشتراک مجله: ۰۲۱-۷۷۳۳۶۱۵۶/۷۷۳۳۵۱۰/۷۷۳۳۷۱۲-۱۴

هزینه اشتراک یکساله مجلات عمومی (هشت شماره): ۱۳۰۰۰۰ ریال
هزینه اشتراک یکساله مجلات تخصصی (چهار شماره): ۸۰۰۰۰ ریال

معلم ماهر چگونه عمل می‌کند؟

کردار معلم و کارهایی که در کلاس درس انجام می‌دهد، ممکن است بیش از آنچه او می‌خواهد به‌طور مستقیم به شاگردانش بیاموزد اثر داشته باشد. دانش‌آموزان در کلاس درس رفتارشان را با توجه به کردار و رفتار معلم تنظیم می‌کنند. در این بخش سه راهکار مفید به نظر می‌رسد.

انعطاف‌پذیر باشید:

معلم، انعطاف‌پذیری موضوعی حیاتی است؛ در حالی که در بسیاری مشاغل دیگر ممکن است چنین نباشد. وقتی معلمی در موقعیتی چالش برانگیز قرار می‌گیرد، انعطاف‌پذیری مهارتی است که می‌تواند به او کمک کند تا بر آن چالش فائق آید. به دانش‌آموزان کمک کنید از نو شروع کنند. زیگارنیک^۱ می‌گوید، افراد وقتی کاری را شروع می‌کنند، میل زیادی برای به پایان رساندن آن دارند. از این اصل استفاده کنید و

دانش‌آموزان خود را به سوی موفقیت هدایت کنید، حتی اگر توان آن را ندارند یا با مشکل مواجه هستند. دادن فرصت و بازخورد مثبت در کنار رفتار انعطاف‌پذیر، دانش‌آموزان را از ورطه شکست‌رهایی می‌بخشد.

در مقابل کارهای وسوسه‌انگیز برای دانش‌آموزان (مانند استفاده از موبایل در کلاس درس) صبورانه عمل کنید و بکوشید دانش‌آموزان را به موضوعات درسی علاقه‌مند کنید به جای اینکه وسوسه‌انگیزنده‌ها را مستقیماً از آن‌ها دور کنید. استرس دانش‌آموز را درک کنید. وقتی دانش‌آموزی تلاش می‌کند بر فشار عصبی‌اش غلبه کند به او کمک کنید. این کار با گفت‌وگو و اطمینان‌بخشی عملی می‌شود.

فراهم کردن محیط

یادگیری پذیرا: پژوهش‌ها نشان می‌دهند، مشوق‌ها در یادگیری‌های سطح بالا به تنهایی کارایی ندارند و تنها محیط مناسب است که می‌تواند زمینه یادگیری را

برای اثرگذاری سایر متغیرها فراهم کند. محیط یادگیری باید عادلانه باشد، دانش‌آموزان را به همکاری وادارد، رقابت را تشویق کند، تعامل بین معلم و شاگرد را آسان کند و خطاهای دانش‌آموزان را تا حد امکان نادیده بگیرد.

دادن درس زندگی: همه

ما به افرادی برخوردیم که می‌گویند معلم ما به ما درس زندگی داد. مصداق این موضوع آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان است. اگر شاگردان یک معلم بتوانند در زندگی مسائل خود را حل کنند، شاید بتوان گفت رسالت تربیتی آن معلم به انجام رسیده است.

به طور خلاصه می‌توان گفت، که معلم در کلاس درس می‌تواند با گفتار، کردار و رفتارش دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد. این رهاورد که کمکی برای اوست، حاصل کسب دانش، تجربه، مهارت و نگرش صحیح نسبت به یادگیری توسط خود اوست.

پی‌نوشت

1. Zeigarnik

منبع

این مقاله برداشت آزادی از منبع زیر است:
Ferland, Larry (2012), Eight Things Skilled Teachers Think, Say, and Do, October 2012 | Volume 70 | Number 2